

Asia: VN/21641/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot esitysluonnoksesta

Esitetyt muutokset ovat pääsääntöisesti tarpeellisia ja oikeansuuntaisia. Toistuvat muutokset aiheuttavat kuitenkin epävarmuutta opiskelijavalinnoissa ja opiskelijoissa. Suuria muutoksia tehdessä olisi hyvä pyrkiä siihen, että vältettäisiin kokeiluluontoisia muutoksia ja pyrittäisiin pitämään sama toimintatapa pidempään käytössä. Esimerkkeinä tällaisesta ei-toivotusta häilyvyydestä mainittakoon hakemuksen käsittelymaksu sekä lukuvuosimaksusta vapauttamisen perusteet.

Eurooppalaisia yhteistutkintoja halutaan lisätä. Kansalliset säädökset tekevät yhteisten tutkintojen rakentamisesta varsin hankalaa. Lukuvuosimaksuja koskevilla säädöksillä olisi syytä mainita tällaiset yhteistutkinnot erikseen ja säätää maksullisuudesta tai maksuttomuudesta.

Lausunnonantajan näkemykset koskien hakemuksen käsittelymaksun palauttamista

Käsittelymaksujen palauttaminen hyvin todennäköisesti vähentää kevein perustein hakevien määrää ja vähentää näin hallinnollista työtä. Esitetty maksu on kuitenkin verrattain pieni, joten se tuskin vaikuttaa maksuvelvollisen päätökseen jättää hakemus. Esityksen mukaan käsittelymaksulla katettaisiin EU/ETA-alueen ulkopuolisten tutkintojen oikeellisuuden tarkistamiseen ja korkeakoulukelpoisuuden arvioimiseen liittyvien tukipalvelujen kustannuksia. Hakemuksen käsittelymaksun keräisi OPH ja kelpoisuuden arvioiminen tehdään korkeakouluissa. Käytännössä maksutuloilla kehitetään järjestelmää (Opintopolku), niin kuin toisaalla esityksessä sanotaankin. Tämä on kannatettava asia. Esityksessä myös todetaan, että korkeakoulukelpoisuuden arvioiminen ei ole riippuvainen hakijan kansallisuudesta vaan siitä, minkä maan korkeakoulujärjestelmän mukainen hakijan tutkinto on. Tämä on oikea havainto.

Lausunnonantajan näkemykset tilauskoulutuksen muutoksista

Tilauskoulutukseen liittyvät muutokset ovat nykytilannetta selventäviä ja näin ollen varsin kannatettavia. "Tilauskoulutus on osa korkeakoulujen koulutusvientiä ja sen tarkoituksena on mahdollistaa tutkintokoulutuksen myynti liiketaloudellisin ehdoin tilaajan erilaisiin tarpeisiin. Tilauskoulutuksen järjestäminen perustuu korkeakoulun ja tilaajan väliseen sopimukseen ja

korkeakoulu päättää itsenäisesti kenelle, minkä sisältöistä ja minkälaiselle ryhmälle se tutkintokoulutusta myy. Tilauskoulutukseen osallistuviin ei sovelleta korkeakoulujen opiskelijavalintäsäännöksiä, vaan opiskelijaryhmä valikoituu lähtökohtaisesti tilaajan toimesta.

Tilauskoulutusopiskelijoilta ei peritä lukuvuosimaksuja, vaan koulutuksen kustannukset maksaa kokonaisuudessaan tilaaja."

Lausunnonantajan näkemykset koskien lukuvuosimaksujen korottamista

Lukuvuosimaksujen täyskatteellisuus on kannatettava periaate. Koulutuksen kustannukset vaihtelevat korkeakouluittain ja koulutuksittain varsin paljon. On siis perusteltua sallia korkeakoulukohtaisia eroja ja antaa korkeakoulujen itse päättää lukuvuosimaksuistaan. Myös voitollisen toiminnan mahdollistava liikkumavara on tärkeä. Lukuvuosimaksun vähimmäismäärää on ehkä hankala määrittellä, mutta millä estää mahdollinen tutkintojen "alennusmyynti". Tätä on ehkä syytä vielä pohtia.

On tärkeää, että esitetyt muutokset saattavat Suomen vastaavaan asemaan tärkeimpien verokkimaiden kanssa.

Apurahajärjestelmä jää esityksessä keskeneräiseksi. Esityksen mukaan valtakunnallisen apurahajärjestelmän tarve arvioidaan myöhemmin. Opintolainahyvityksen kaltainen järjestely EU/ETA-maiden ulkopuolisille opiskelijoille voisi toimia varsin hyvinkin. Korkeakoulujen tulisi kuitenkin pystyä ennakoimaan tämäkin. Nyt korkeakoulut järjestelivät apurahamallinsa parhaaksi katsomallaan tavalla, mutta ilmeisesti muutos on kuitenkin tulossa. Tämä on ymmärrettävästi hankala asia toiminnan jatkuvuuden kannalta.

Toiminnallisesti kaksikielisten tukintojen maksuttomuus on heikosti perusteltavissa. Esityksessä mainitaan, että tällaisista koulutuksista valmistuneen tulee pystyä toimimaan ammattialallaan kansalliskielellä. Esimerkiksi sairaanhoitajakoulutuksessa on sekä vieraskielisiä että kaksikielisiä ohjelmia. Eikö näillä molemmilla pyritä korjaamaan kansallista hoitajapulaamme? Tasapainoilu vieraskielisyyden ja kaksikielisyyden välillä voi johtaa tarpeettomaan "kikkailuun" opetuskielen määrittelyssä. Esityksessä todetaan myös, että maksuttoman koulutuksen painottuminen tällaisiin kielen oppimista (siis kaksikielisiin) tukeviin ratkaisuihin edesauttaa opiskelijoiden työllistymistä suomalaisille työmarkkinoille. Kuinka niin?

Lausunnonantajan näkemykset lukuvuosimaksujen kiertämisen ehkäisemistä koskevasta muutoksesta

Lukuvuosimaksujen kiertämisen ehkäisemistä koskevat muutokset ovat tarpeellisia. On syytä olettaa, että oleskelulupaperustetta vaihtavien opiskelijoiden lukumäärä kasvaisi, jos muutoksia ei tehtäisi.

Tilapäistä suojelua saavia koskeva poikkeus lukuvuosimaksuvelvollisuudesta on myös tervetullut selkeytys nykytilanteeseen. Sen sijaan perheenjäsenen oleskeluluvan vaikutus (13 a §, toinen momentti, kohta 3) lukuvuosimaksuvelvollisuuteen vaikuttaa hankalalta ja työläältä korkeakoulun kannalta.

Lausunnonantajan näkemykset tiedonsaantioikeuden lisäämisestä

Tiedonsaantioikeuden lisääminen on välttämätöntä, koska tällä hetkellä korkeakouluilla ei ole tarvittavia tiedonsaantioikeuksia. Esimerkiksi mahdolliset muutokset opiskelijan oleskelulupatilanteesta on syytä saada korkeakoulun tietoon luotettavasti ja viipymättä. Ilman pääsyä rekisteritietoihin lukuvuosimaksun kiertämisen estäminen olisi hankalaa. Tämän uudistuksen aikataulu ei selviä esityksestä.

Ervaala Olli
Xamk